

ELD OCH BLOD

GÖTEBORGS MEDICINHISTORIA GENOM 400 ÅR FÖREMÅLSLISTA 2023

Abortinstrument, 1900-tal

Agraffer, sårklämmor

Ambulansuniform OLA ambulans

Amputationsinstrument

Anteckningsbok från apoteksundervisning

Apotek

Apotekarutbildning

Apoteksinteriör Marstrand

Apparat för ECT- behandling

Arbetskläder 2000-tal

Arbetsklänning

Askkopp

Audiometer, för hörselkontroll

Barnkläder

Abortinstrument, 1900-tal

Klämmor för att hålla ihop sårkanter.

Ambulansuniform OLA ambulans 2000-tal

Instrument för amputation av kroppsdelar.

Anteckningsbok från apoteksundervisning, 1869

Apotek - En bit in på 1900-talet består en stor del av apotekens verksamhet av tillverkning, förpackning och utdelning av läkemedel. Sprit, gas och andra kemikalier framställs när tinkturer, dekokter, salvor, pulver och piller tillverkas.

Apotekarutbildning är länge en praktisk utbildning på ett apotek där även teoretisk undervisning ingår. Examen genomförs med förhör och ett mästarprov. I början av 1900-talet är utbildningen tre och ett halvt år lång.

Del av apoteket på Marstrand 1900-tal.

Apparat för ECT- elchocksbehandling (electroconvulsive therapy) använd på Lillhagens sjukhus. ECT används bl a vid svåra depressioner.

Arbetskläder 2000-tal. Sahlgrenska sjukhuset.

Arbetsklänning, Sahlgrenska sjuksköterskeskola 1930-tal.

Askkopp - Askkoppfrån Hugo Höglunds kontor. Har ursprungligen tillhört överläkaren Alrik Lindh. 1800-tal.

Apparat för att utföra hörseltester. Undersökningen ger en översikt över hur hörseln utvecklas över tid och hjälper till att bedöma hörselnivån.

Barnkläder. Från fattig- och försörjningsinrättningen Gibraltar cirka 1900.

Barnmorskeblus, 1800-tal	Handsydd barnmorskeblus i svart ylle. Det dröjer fram till 1913 innan barnmorskeuniform införs och blir obligatoriskt.
Barnmorskeförbundets brosch (1943)	Barnmorskeförbundets brosch (1943)
Benjamin med stormhatt, 1940-tal - foto	Benjamin med stormhatt, 1940-tal. Benjamin var patient på Lillhagens sjukhus och använder på fotot pottan som kallades "Stormhatt" som just hatt på skämt.
Berlock från Barnmorskeläroanstalten i Göteborg (1950-tal)	Berlock från Barnmorskeläroanstalten i Göteborg (1950-tal)
Biografbok, 1940-tal	Biografbok, 1940-tal - Flera gånger i månaden visas film för patienterna i festsalen på Lillhagens sjukhus. Här visas filmer som <i>Den sjungande Venus</i> , <i>Den röda nejlikan</i> , <i>Kalle på Spången</i> och <i>Swing it magistern</i> .
Blodflaska	Blodflaska för lagring av blod.
Blodigel - Hirudo medicinalis	Blodigel är en blodsugande parasit som kan bli ca 15 cm lång. Blodigeln sätts på den kroppsdel som ska behandlas och suger ut blodet.
Blodkvarn, blodtransfusionsapparat för direkt blodgivning mellan blodgivare och patient	Fram till 1930-talet var det vanligt att ge blod direkt mellan givare och patient. När antikoagulationsmedel upptäcktes kunde blod lagras på flaska.
Blodtrycksmanschett	Blodtrycksmanschett - Blodtrycksmanschetten uppfinns i slutet av 1800-talet och blir en rutinundersökning omkring 1900.
Boerhaaves böcker	Boerhaaves böcker - Den holländske läkaren Herman Boerhaave (1668–1738) undervisar och publicerar flera vetenskapliga verk i bland annat iatromekanik.
Brickdukning	Brickdukning från Lillhagens centralkök. Brickorna dukades och märktes upp för varje enskild patient.
Broderad duk, Skolhemmet Stretered	Broderad duk, Skolhemmet Stretered. Inlån från Mölndals museum
Brosch från Barnmorskeläroanstalten i Göteborg (1951)	Brosch från Barnmorskeläroanstalten i Göteborg (1951)
Brosch från Röda Korset sjuksköterskeskola (1893)	Brosch från Röda Korset sjuksköterskeskola (1893)
Brosch från sjuksköterskeutbildningen vid Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset (1913)	Brosch från sjuksköterskeutbildningen vid Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset (1913)
Brosch från Sophiahemmets sjuksköterskeskola (1894)	Brosch från Sophiahemmets sjuksköterskeskola (1894)
Broscher, upphittade	Broscher, upphittade på Centraltvätten Sahlgrenska sjukhuset 1960-tal.

Brännjärn	Brännjärn - Järnen värms upp tills de glöder och används för att stoppa blödningar, behandla infekterade sår, bölder och ytliga tumörer. Brännjärn används även för att behandla andra sjukdomar som förlamningssjukdomar och psykiska sjukdomar. 1800-tal.
Cardiazol	Cardiazol var ett läkemedel som skapade muskelkramp vilket anseågs förbättra schizofrena och depressiva tillstånd.
Catarina Christina Sahlgren, porträtt	Porträtt av Catarina Christina Sahlgren (1723-1772), gift med Ostindiska kompaniets direktör Niclas Sahlgren (1701-1776) som genom en testamentarisk gåva lade grunden för det Sahlgrenska sjukhuset.
Cigarrer, pipa och askfat	Cigarrer, pipa och askfat - 1950 publiceras flera studier som visar kopplingen mellan rökning och cancer. Störst betydelse får Richard Doll och Austin Bradford Hills studie.
Dagordning för Lillhagens sjukhus	Dagordning för Lillhagens sjukhus 1942. Visar arbetstider, arbetsordning, måltider med mera.
Dakin-rör	Dakin-rör - för dränage. Innan fungerande plastmaterial finns används dränagerör av glas. Används bland annat för att underlätta läkning av djupa sår.
De humanis corporis fabrica	Tertia musculotum tavola - Ur Andreas Vesalius De humani corporis fabrica 1543.
Destilleringsapparat	Destilleringsapparat för framställning av alkohol.
Distriktssköterska, uniform	Distriktssköterska, uniform 1950-tal.
Dockgrupp	Dockgrupp föreställande rond, laboratorieassistent och sjuksköterska. Av konstnären Gurli Taube, 1960-tal
Dokada	Dokada - Dokadan i trä är dekorerad med kors. Den anses magisk och ska bota krämpor när den tryckts mot det onda stället. 1800-tal.
Dopplerapparat, för att lyssna på fostrets hjärtljud.	Används för att mäta blodflödets hastighet, förstärka ljudet av puls, mäta blodtryck och undersöka blodcirkulation. En dopplerapparat fungerar med hjälp av ljudvågor.
Dragande plåster	Dragande plåster - Plåster för hudirriterande "dragande" medel, som spanska flugor, senap eller liknande. Medlet skapade vätskande sår eller blåsor på kroppen där vätskan sedan kunde tappas ut.
Elbehandlingsapparat	Elbehandlingsapparat för nervsjukdomar och andra nervösa tillstånd, 1800-tal.

Esbachmätare	Esbachmätare - Med hjälp av giftiga och frätande syror (Esbachs reagens) kan äggvitehalten mätas med Esbachs prov från 1874.
Eter- och kloroformflaskor	Flaskor för narkosmedlen eter och kloroform.
Etermask	En stålställning som används vid narkos. Masken lindades med gasbinda och eter droppades på tyget under hela operationen. Masken täckte mun och näsa.
Etsning	Etsning - grafiskt blad av Harriet Löwenhjelm, patient på Romanäs sanatorium, 1913.
Etylklorid, för lokalbedövning	Lokalbedövning i sprayform.
Examenfoto, barnmorskor vid Göteborgs barnbördshus	Tidigt foto av utexaminerade barnmorskor från Göteborgs barnbördshus 1877.
Febertermometer	Febertermometer - Under 1860-talet blir kvicksilvertermometrar vanliga och mätning kroppstemperaturen en del av läkarens kontroller.
Fingergymnastikapparat	Fingergymnastikapparat, 1800-tal. Användes för rehabilitering och träning av handen.
Fixeringsmedel för röntgenbilder	Från 1920-talet och framåt är röntgenundersökningar en vanlig undersökning på sjukhus.
Forlaniniapparat	Forlaniniapparat, 1930-tal - Kvävgas sprutas in i lungsäcken. Lungan trycks ihop och kollapsar, något som underlättar för lungan att läka och kapsla in tuberkulosbakterierna. Metoden kallas kollapsterapi och används fram till 1940-talet.
Forlaninibehandling, Vasa sjukhus 1930-tal - foto	Forlaninibehandling, Vasa sjukhus 1930-tal - foto Kvävgas sprutas in i lungsäcken. Lungan trycks ihop och kollapsar, något som underlättar för lungan att läka och kapsla in tuberkulosbakterierna. Proceduren upprepas med jämna mellanrum under hela behandlingen. Metoden kallas kollapsterapi och används fram till 1940-talet.
Formalinlampa	Formalinlampa. Vid utbrott av tuberkulos besöker Hälsovårdsnämnden hemmet och röker med formalin för att desinficera och stoppa smitta
Foto av Carl Vilhelm Stojje	Foto av Carl Vilhelm Stojje - 1893 tog underläkaren Carl Vilhelm Stojje några amatörfoton inne på Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset De är de enda kända inomhusbilderna från sjukhuset vid Grönsakstorget.

Fältskärsinstrument	Fältskärsinstrument - Tidigt 1900-tal. Innehåller amputationssågar, knivar, sårhake, pincett, avbitartång, suturnål och en tourniquet som används för att stoppa kraftiga blödningar i armar och ben.
Föreläsningar hållna för Sophiahemmets sjuksköterskeelever. Del III Kirurgi (1929).	Bok-Föreläsningar hållna för Sophiahemmets sjuksköterskeelever. Del III Kirurgi (1929).
Förgasare för narkosmedel	Under 1950-talet börjar eternarkos ersättas av modernare narkosmedel. Nya narkosmedel introduceras och narkosen tas över av narkosläkare snarare än att utföras av en sjuksköterska.
Förlossningstång, 1800-tal	Förlossningstång. Används i slutfasen av en förlossning för att hjälpa barnet ut. Skedarna placerades runt huvudet på barnet.
Försökskanin	Försökskanin - Kaninen Elisabeth används för provtagning när det blodförtunnande läkemedlet AP-dikumarol tas fram under 1940-talet. När provtagningarna är avslutade lever hon kvar på laboratoriet som keldjur i resten av sitt liv.
Giktringar	Giktringar - Giktringar i mässing säljs under 1800- och tidigt 1900-tal för att förebygga gikt, en inflammation i lederna. Försäljarna menar att metallen skapar en svag elektrisk ström som hjälper mot sjukdomen.
Glastratt för insulinkomabehandling	Efter injektion av Insulin som försatte patienten i koma, väcktes patienten med hjälp av sockerlösning som hölls ner i magen via en magsond med tratt.
Gonorréspruta	Gonorréspruta - Spruta för behandling av gonorré.
Gorgerett	Gorgerett - Efter snittet förs gorgeretten in för att vidga såret och underlätta för stentången.
Graviditetskalender	För beräkning av förlossningsdatum.
Grön operationsrock	Grön operationsrock 1960-tal.
Gynekologinstrument	Instrument för gynekologiska undersökningar.
Göteborgskarta 1855	Göteborgskarta 1855 av Gustaf Ljunggren (redigerad).
Handbok i instrumentalförlossning (1919)	Handbok i instrumentalförlossning (1919).
Hank	Hank - Mot sinnessjukdom. Kniven fäster en tråd i nacken. Behandling ger ett öppet vätskande sår och är en så kallad dragande behandling.
Helioskop	Skärmbildsapparat för avfotografering av röntgenbilder. Skärmbildsutrustning för att upptäcka tuberkolos.

Hemoglobinskala	Hemoglobinskala - Ett blodprov och en färgskala ger en uppskattning av hemoglobinhalten (Hb) i blodet. Från 1902.
Hibernal	Hibernal, ett varumärkesnamn på läkemedlet klorpromazin. Klorpromazin är ett antipsykotiskt läkemedel och dämpar psykotiska symtom vid till exempel schizofreni. Klorpromazin har sedativ och antiemetisk effekt. Klorpromazin hade omfattande biverkningar.
Hibernalhatt	Används som skydd mot solljus vid behandling med Hibernal. Medicinen gjorde huden mycket känslig för solljus vilket kunde medföra stor smärta.
Holzkecht-radiometer, mätmetod för röntgenstrålar	Tidig mätmetod för den mängd radioaktivitet exempelvis en röntgenläkare eller sjuksköterska utsattes för i sitt arbete.
Hugo Höglund	Hugo Höglund (1889–1975) är sjukhusdirektör 1933–1958. Han leder arbetet med den stora om- och nybyggnationen på Sahlgrenska sjukhuset som han döper till Det femte Sahlgrenska. Året efter hans pension invigs Centralkomplexet som fullbordar projektet. Hugo Höglunds intresse för historia märks både i hur han använder sig av sjukhusets historia i sitt arbete och i det stöd han ger Ingeborg Kastman i hennes arbete med att grunda ett medicinhistoriskt museum. Han skänker flera föremål till museet. 1936 driver han igenom sitt eget förslag att återta sjukhusets ursprungliga namn: Sahlgrenska sjukhuset. Hugo Höglund är socialdemokratisk kommunalpolitiker mellan 1921 och 1958 och har som ledande socialdemokrat i Göteborg ett stort inflytande och goda kontakter.
Husapotek	Husapotek, innehåller en samling mediciner för hemmabruk.
Hygiea	Hygiea - Från 1839 ges den medicinska tidskriften Hygiea (1839–1938) ut. Den innehåller medicinska avhandlingar, referat, annonser, med mera. Hygiea är tillsammans med den mer praktiskt inriktade tidskriften Eira (1877–1903) och Svenska Läkartidningen (1903-), en viktig del i arbetet med att hålla läkarna á jour med de senaste upptäckterna.
Högtidsdräkt	Högtidsdräkt, Göteborgssjuksköterskeskola 1940-tal.
Hörapparater	? Äldre hörapparater där trattar förstärker ljudet in i örat.

Iatromekanik

Iatromekanik och elektricitet- Under 1600-talet börjar kroppen beskrivas som en komplicerad maskin (iatromekanik). De många naturvetenskapliga genombrotten som bygger på observationer och experiment leder till att världen beskrivs mekaniskt och förklaras matematiskt. Under 1700-talet behandlas eller "retas" nerver med elektricitet för att väcka kroppen och bota sjukdomar, speciellt nervsjukdomar. Retningarna ska spridas genom kroppen, påverka inre organ och sjukdomsorsaker.

Informationsmaterial från barn- och mödravårdscentraler (BVC och MVC)

Barna- och mödravårdscentraler blir vanligt i Sverige under 1940-talet.

Ingeborg Kastman

Ingeborg Kastman (1901–1995) utbildar sig till sjuksköterska vid Sahlgrenska sjukhusets sjuksköterskeskola. Hon arbetar som sjuksköterska fram till 1933 då hon får tjänst som husmor. Från 1943 arbetar hon som föreståndarinna för Sahlgrenska sjukhusets centralförråd. Under 30-talet inleder hon ett samlande av medicinhistoriska föremål, något som leder till grundandet av Sahlgrenska sjukhusets museum 1949, dagens Medicinhistoriska museet. Museet är det första i sitt slag i Sverige. Kastman leder även arbetet med att inreda vårdavdelningar och undersökningsrum inom "Det femte Sahlgrenska" utifrån estetiska och kliniska behov. Som husmor, förrådsföreståndarinna och sjuksköterska har hon en god inblick i många delar av sjukhusets funktioner, något som märks i Medicinhistoriska museets samlingar.

Inhalator

Inhalator - Inhalationsapparat från dr Westring, 1800-tal. Vatten och eteriska oljor värms i plåtkärlet. Ångorna stiger upp genom röret och kan andas in.

Injektionssprutor

För insprutning av läkemedel i kroppen.

Insulin

Insulin - 1921 upptäcks och framställs insulin av Frederick Banting och Charles Best. Insulin skapar möjligheter för ett liv med sjukdomen diabetes.

Insulinsprutor

Insulinsprutor för injektion av Insulin vid Insulin-komabehandling.

Interiör operationssal

Interiör operationssal tidigt 1900-tal.

Kaliper

Kaliper - För mätning av underhudsfett, Vasa sjukhus, 1990-tal. Från mitten av 1900-talet är dödligheten i infektionssjukdomar låg. Nu dominerar hjärt-kärlsjukdomar och cancer. Kost och livsstil påverkar både hälsa och dödlighet

Kappa	Kappa från Göteborgs sjuksköterskeskola 1940-tal.
Kastrull	Kastrull med hål i botten - Ur låda med skräck-exempel. Används vid undervisning av sjuksköterskor fram till 1950-talet.
Kippapparat	Kippapparat för framställning av gas
Kirurignålar	Nålar för kirurgiska ingrepp.
Klocka	Klocka - Från väggskåp för nattvakter. Varje timma skriver personalen sin signatur så att det går att kontrollera att nattvakten inte somnat under sitt skift. Lillhagens sjukhus.
Kloroformmask	Mask över näsa och mun för att droppa narkosmedlet kloroform på.
Kniv för stensnitt	Kniv - används för att skära ut sten ur urinblåsan.
Knyppeledyna	Knyppeledyna från arbetsterapi vid Lillhagens sjukhus.
Koleramediciner, 1800-tal	Koleramediciner, 1800-tal. När koleran kommer till Göteborg 1834 är det första gången sjukdomen drabbar landet. Ingen vet vad sjukdomen beror på, hur den botas eller hur den ska stoppas. Mängder av olika verkningslösa mediciner säljs.
Konst på vägg	Konst på vägg. Patientarbete från arbetsterapi och kursverksamhet på Lillhagens sjukhus.
Konstgjord blodigel	Den konstgjorda blodigeln - En mekanisk variant på blodigel där blodet dras ut med undertryck.
Kungsbackagummans salva	"Kungsbackagummans salva - Kungsbackagummans behandlingar består bland annat av salvor och omslag. Recepten är hemliga. Receptet i museets samlingar skrevs ned efter att en sjuksköterska fått det av en patient under 1960-talet. Bergolja 9 gram Terpentinsprit 15 gram Kamferolja 5 gram Enträolja 4 gram Enbärsolja 1 gram Johannesolja Tvålsprit 4 gram Ammoniak 37 gram"
Labbglas	Labbglas från Sahlgrenska sjukhusets laboratorium
Lansett	Lansett - Tvåeggad kniv som bland annat används vid åderlåtning och vaccination mot smittkoppor.

Lapislösning	Lapis droppades i ögonen på nyfödda som förebyggande behandling mot gonokockinfektion. Upphörde 1986.
Larynxspegel	Larynxspegel - Instrument för att reflektera delar av svalget och strupen finns sedan mitten av 1700-talet. En utförlig metod kommer 1854.
Lavemangskannor	Kannor för lavemang, en sorts tarmsköljning där vätska förs in i ändtarmen med hjälp av en gummislang.
Lavemangspruta	Lavemangspruta - Lavemang i olika former är en vanlig huskur, det är en sorts tarmsköljning där vätska förs in i ändtarmen med hjälp av en gummislang. Lavemanget kan bestå av vatten eller en tunn gröt med olika innehåll. Lavemangssprutan med böjd pip är gjord för att man själv ska kunna ta lavemanget. 1900-tal.
Lerskulpturer	Lerskulpturer. Patientarbete från kursverksamheten vid Lillhagens sjukhus.
Lex Veneris	Lex Veneris - 1919 införs Lex Veneris. Lagen innebär att alla som bär på en smittsam könssjukdom är skyldig att uppsöka läkare för behandling.
Litotriptor	Instrument för att borra eller krossa blåsstenar.
Lobotomiverktyg	Verktyg som användes vid lobotomi. Ingreppet gick ut på att skära av nervbanor från pannloben till djupare liggande regioner i hjärnan som är centrum för känslolivet. Tanken var att ingreppet skulle dämpa ångest och oro.
Långbadstermometer	Långbadstermometern användes för att kontrollera temperaturen på vattnet i badkaret.
Låsbara handskar	Låsbara handskar av läder - Användes på oroliga patienter för att hindra dem att skada sig själva eller andra. Lillhagens sjukhus.
Läkarens attribut	Läkarens attribut - När synen på kropp, sjukdom och smitta förändras under 1800-talet tas nya undersökningar och instrument fram för att hitta sjukdomarnas orsaker, det vill säga att ställa diagnos.
Läkemedelsprover för undervisning (herbarium)	Läkemedelsprover för undervisning (herbarium), 1950-tal
Lärobok för barnmorskor (1894)	Lärobok för barnmorskor (1894)
Lärobok för sjuksköterskeelever (1953)	Lärobok för sjuksköterskeelever (1953)

Lärobok mentalvård, 1968

Lärobok mentalvård, 1968 - Under 1930-talet ges de första vårdarutbildningarna på Lillhagens sjukhus. De första manliga sjuksköterskorna som utbildas i Göteborg är vårdare som vidareutbildar sig för att kvalificera sig för högre tjänster inom psykiatrin.

Läroböcker

Läroböcker - Från 1899 ges Sophiahemmets instruktionssköterska Walborg Nordins föreläsningar i sjuksköterskelära ut tillsammans med fyra professorers föreläsningar i medicinska ämnen med titeln "Föreläsningar för Sophiahemmets sjuksköterskeelever". Den blir så vanlig på landets sjuksköterskeskolor att läroboken byter namn till "Lärobok för sjuksköterskeelever".

Manskläder

Manskläder. Från fattig- och försörjningsinrättningen Gibraltar cirka 1930-tal.

Medalj för "tapperhet i grötfatet".

Medalj för "tapperhet i grötfatet". Näringsrik kost är en viktig del av behandlingen. Sävsjö sanatorium.

Medicinelåda från Kängö

Medicinelåda från Kängö karantänsanläggning.

Mikroskop

Mikroskop - ett instrument som används för att se på objekt som är för små att se med blotta ögat. Enkla förstoringlinser konstrueras på 1600-talet. Med bättre linser blir mikroskopet ett viktigt verktyg under sent 1800-tal. 1881 inrättas en byrå för inspektion av fläsk. Misstänkt kött tas in till byrån för inspektion. Första året skickades 9000 slaktdelar in, i ett tjugotal finns trikiner. En trikininfektion orsakas genom att äta dåligt tillagat kött med trikiner. Symptom är feber, muskelvärk, magoch tarmbesvär och kan i värsta fall leda till döden.

Mikroskop, 1800-tal

Laboratorieinstrument för att se föremål som är för små för att se med blotta ögat.

Mineralvatten på flaska

Mineralvatten på flaska - Under 1700- och 1800-talet finns många behandlingsmetoder och sjukdomssystem. Från slutet av 1600-talet blir det modernt att "dricka brunn" och brunnsorter öppnar på flera ställen i landet. Intresset för brunnsdrickning minskar med tiden och det försvinner i början av 1900-talet. Vatten från kända hälsokällor fortsätter att tappas och säljas på flaska.

Miniatyr Kloka gummans hus

Miniatyr - Kloka gummans hus av Lena Sandberg

Miniatyr Labbet

Miniatyr - Labbet av Lena Sandberg

Miniatyr Tandläkarmottagning	Miniatyr - Tandläkarmottagning av Lena Sandberg
Mitralkniv	Mitralkniv - Under 40-talet tas metoder fram för att operera mitralstenos. Det är förträngning i hjärtats mitralklaff och en av de då vanligaste hjärtfelen. Operationstekniken går ut på att vidga klaffen med en kniv, eller ett finger. Orsaken är ofta reumatisk feber, en följd-sjukdom av obehandlade infektionssjukdomar som scharlakansfeber och halsfluss.
Modell liggpaviljong	Modell liggpaviljong - Sol, frisk luft och näringsrik mat är länge den huvudsakliga behandlingen vid tuberkulos.
Mugg i ostindiskt porslin	Mugg i ostindiskt porslin - Muggen tillhörde William Chalmers, vän till Pehr Dubb och donator av en stor summa pengar till Sahlgrenska sjukhuset. 1700-tal.
Munspärr	Verktyg för att öppna eller spärra käkarna på en patient under narkos.
Murslev och murhammare	Murslev och murhammare - Användes av Oscar II vid invigningen av Sahlgrenska sjukhuset 1899 och av Gustaf V vid Jubileumsklinikens invigning 1943.
Nattvaktslampa	Nattvaktslampa - Lillhagens sjukhus.
Neurosedyn	Neurosedyn - Neurosedynskandalen inträffar under tidigt 1960-tal. Läkemedlet som rekommenderas mot illamående och sömnsvårigheter hos blivande mödrar orsakar missbildningar hos omkring 10 000 barn och ett okänt antal fosters död. I Sverige föds cirka 150 barn med neurosedynskador innan läkemedlet stoppas 1961.
Nicklas Sahlgren, porträtt	Porträtt av Ostindiska kompaniets direktör Niclas Sahlgren (1701–1776). Sahlgren testamenterar en stor summa pengar till Göteborg stad som användes för att grunda det Sahlgrenska sjukhuset. Sahlgren testamenterade även en stor summa pengar till Kungliga Vetenskapsakademien samt pengar för att inrätta ett barnhus.
Nycklar	Nycklar - På nyckelknippan finns nycklar till dörrar, fönster och tvångsmedel. Lillhagens sjukhus.
Nålförare	Instrument för att underlätta hanteringen av kirurgiska nålar.
Oftalmoskop	Oftalmoskop - Spegelinstrument för att undersöka näthinnan. Uppfunnet omkring 1850.

Operationshake	För att hålla undan sårkanter och liknande vid operation.
Operationstorkar med röntgentråd	Operationstorkar. Röntgentråden användes för att upptäcka torkar som glömts kvar efter operationen avslutats.
Operationstråd, Catgut	Operationstråd som absorberas av kroppen. Stygnen behöver inte tas bort.
Opiumpress	Opium pressades till kakor för försäljning i apotek som läkemedel.
Ordningsregler Epidemisjukhuset	Ordningsregler Epidemisjukhuset 1945.
Ortopediska hjälpmedel	Ortopediska hjälpmedel vid ben- och ledtuberkulos, Vanföranstalten, 1930-tal
Ortopediska sandaler	Arbetskor från sjuksköterska.
Otoskop	Otoskop - Spegelinstrument för att undersöka trumhinnan med hjälp av reflekterat ljus. Vanlig från 1860-talet.
Pacemaker	Pacemaker - 1958 utvecklar Rune Elmqvist den första planterbara pacemakern. Samma år opereras det första exemplaret in i en människa.
Pannspegel	Pannspegel - Med spegeln kan läkaren rikta ljuset vid undersökningen och ha händerna fria. Vanlig från slutet av 1800-talet.
PAS	PAS - Den första antibiotikan (para-aminosalicylsyra) mot tuberkulos tas fram av läkaren och forskaren Jörgen Lehmann 1943.
Patientsäng från Lillhagen	Patientsäng från Lillhagens sjukhus
Peanger	Kirurgiskt instrument för att klämma åt blodkärl och stoppa blödning.

Pehr Dubb

Pehr Dubb (1750–1834) är Sahlgrenska sjukhusets förste läkare och styresman från 1782 till 1805. Han bygger upp Sahlgrenska sjukhuset, Göteborgs fattigvård och är en central person inom Göteborgs sjukvård fram till sin död 1834. Han är kanslirådet Clas Alströmers personliga läkare, något som får stor betydelse för hans karriär. Alströmer är nämligen den som får i uppdrag att verkställa Niclas Sahlgrens testamente. Han ger Dubb uppdraget att organisera det sjukhus som byggs för en del av Sahlgrens pengar. I slutet av 1700-talet föreslår Dubb ett nytt sätt att organisera fattigvården i Göteborg. Förslaget genomförs under hans ledning. Dubb är ansvarig för flottans sjukvård och är även med och bygger upp Känsö karantänsanläggning. Förutom att organisera Göteborgs sjuk- och fattigvård är Pehr Dubb en viktig person i de många sällskap han är medlem. I Göteborg grundar han ett medicinskt sällskap tillsammans med stadsläkaren Christoffer Carlander som blir grunden för Göteborgs läkaresällskap.

Penicillinflaska, 1945

Penicillinflaska, den första modellen av flaska från 1945. Allt fler antibiotikum utvecklades under 1940-talet. Under samma tid utvecklades kunskapen att ta fram antibiotika i stora mängder.

Perkussionshammare

Perkussionshammare - Undersökning av bröst-korgen med hjälp av knackningar blir vanlig under 1800-talet.

Pillerbräde

Pillerbräde för tillverkning av piller.

Polissabel

Polissabeln införs 1890. Den bärs ovanpå uniformsrocken, fäst i ett koppel. Sabeln finns kvar inom polisen fram till 1965 och avskaffas helt i samband med att polisen förstatligas. Polisens pickelhuvor försvinner 1925 och ersätts av skärmmössor. Polissabeln är ett lån från Göteborgspolisens pensionärsförening.

Pollett, Göteborgs fattigvård

Pollett, användes som ett internt betalningsmedel inom Göteborgs fattigvård

Potta

Ett kärl avsett för urin och avföring. Fram till 1860-talet slängdes latrin och sopor i gropar på gårdarna. Sedan förbjuds avfallsgroparna och ersätts av tunnor och lårar som ska tömmas. Kring hushållsavfallet samlas råttor och lukten av latrin sprids genom husen när innehållet blandades med kalk i samband med tömning.

Preparat och preparatnål	Mikroskopiska preparat för att undersöka och diagnostisera sjukdomstillstånd samt preparatnål.
Prov och prognos	Prov och prognos - Från slutet av 1800-talet undersöks blod och urin för att hitta sjukdomarnas orsaker. Upptäckter som vaccin, antibiotika och insulin förbättrar möjligheterna att tillfriskna. Många sjukdomars förväntade utveckling (prognos) förändras till det bättre.
Provrörsställ med läkemedelsprover från framställningen av PAS	PAS (para-amino-salicylsyra) var världens första fungerande läkemedel mot tuberkulos. Läkemedlet togs fram strax före Streptomycin. Läkemedlen användes ofta samtidigt.
Pulverdispenseringsapparat	Pulverdispenseringsapparat. Användes för att mäta upp rätt mängd medicin.
Pulvermått	Pulvermått. Användes för att mäta upp rätt mängd pulver.
Punells pipa	Punells pipa - psykiater och biträdande överläkare på Lillhagens sjukhus från 1963 "Mina gamla medarbetare skulle nog inte känna igen den bilden, den är nedsättande och orättvis. De skulle säga att ofriheten, om den förekommer, inte sitter i de låsta dörrarna utan i den egna själen." George Punell om psykiatireformen och påståenden i tidningarna att det kanske är ett framsteg att patienter rotar i papperskorgar snarare än att vara inspärrade på Lillhagen.
Putto	Putto från Lillhagens kyrka. Den lilla barngestalten med vingar är en så kallad putto och hängde över predikstolen i Lillhagens kyrka som byggdes samtidigt med sjukhuset 1935. Putton är tillverkad i snidad furu och är målad med guldbrons. I handen håller den ett litet blått kors.
Quantimeter-Protokollbuch från Ivar Bagges klinik, protokoll över beräknad stråldos	Protokoll över hur stark den radioaktiva strålningen beräknades vara. Från Ivar Bagges klinik.
Redogörelse för arbetsåret 1954–1955 Skolhemmet Stretered	Redogörelse för arbetsåret 1954–1955 Skolhemmet Stretered. Inlån från Mölndals museum
Registreringsbok Centraltvätten	Registreringsbok Centraltvätten Sahlgrenska sjukhuset
Resväskor	Resväskor tillhörande sjuksköterskor som arbetade och bodde på Sahlgrenska sjukhuset. Kvarlämnade väskor från "väskvinden".
Retort	Retort - kärl för destillering av vätskor.

Ringklocka	Ringklocka - "Här på museet finns den gammaldags, hederliga ringklockan, en av dom i alla fall, som nattsköterskan får använda. Nattsköterskan hade till uppgift att halv sex på morgonen gå upp och ringa kolossalt kraftigt. Och gå genom hela korridoren både fram och tillbaka – hela tiden ringade för att väcka eleverna... Vi ska inte tänka på vad egentligen patienterna skulle tycka om det på den tiden, men vi talade mycket lite om det." Ingeborg Kastman
Rondskålar	En njurformad skål som används för att lägga använda förband eller annat material i. Formen gör det lättare att hålla skålen mot patientens kropp och undvika spill.
Räknekammare	Räknekammare - Blod från ett blodprov suggs upp i en pipett och förs till räknekammaren för undersökning i ett mikroskop.
Rökelsekar	Rökelsekar - Tidigt 1800 tal. Under 1700- och 1800-talet används rökelsekar för att röka enris på sjukhussalarna. Röken ska skydda mot den miasmatiske luft som tros sprida smitta och sjukdom.
Sahlgrenska sjukhusets sjuksköterskeutbildnings första brosch (1891)	Sahlgrenska sjukhusets sjuksköterskeutbildnings första brosch (1891) De sju upphöjningarna symboliserar sjukhusets sju avdelningar. Broschen har sjukhusets hästskoliknande form.
Salvarsan	Salvarsan - I början av 1900-talet upptäcks Salvarsan, det första fungerande läkemedlet mot syfilis. Senare tas det något mindre giftiga Neosalvarsan fram.
Schablonstämplar från Jubileumskliniken	Stämplar i gummi för administrativt arbete.
Schackspel	Shackspel tillverkat 1956 i arbetsterapi vid Lillhagens sjukhus.
Secatotal	Secatotal - Läkemedlet innehåller ergotamin, den mest kända alkaloid som utvinns ur mjöldryga. Används för att få livmodern att dra ihop sig och minska blödning efter förlossning, abort eller missfall.
Sigill	Sahlgrenska sigill - Sahlgrenska sigill tas fram 1789 i samband med att sjukhusets första regemente fastslås av Kungl. Maj:t. Det första utkastet är från 1789 och det andra antagna sigillet är från 1790.
Sjukhusdirektionens årsberättelse för 1952	Sjukhusdirektionens årsberättelse för 1952. Mellan åren 1949–1988 används Sahlgrenska sjukhusets 1700-talssigill för Göteborgs kommunala sjukvård.

Sjukhusporslin	Sjukhusporslin "Medicinalväxter" av Stig Lindberg. Tillverkades 1948 – 1976.
Skalpeller	Kniv för kirurgiska ingrepp.
Skalpeller	Kniv för kirurgiska ingrepp.
Skyddsdräkt	Skyddsdräkt från Epidemisjukhuset 1920-tal.
Skyddsglasögon med blyglas	Glasögon med blyglas för att skydda ögonen mot radioaktivitet. Användes vid röntgenbehandling.
Skyddsympning mot smittkoppor	Skyddsympning mot smittkoppor. 1801 påbörjas vaccination mot smittkoppor i Sverige. Från 1816 är det obligatoriskt att vaccinera barn under två år.
Snabelkopp	Kopp med pip. För matning av liggande patienter.
Spanska flugor	Spanska flugor - Ett hudirriterande medel för att skapa vätskande blåsor. Insekterna krossas till ett pulver som appliceras på huden. Blåsorna klipps upp.
Sparbössa, Dispensärcentralen	Sparbössa - Dispensärcentralen
Specialsåg	Specialutformad såg.
Spekulum, 1900-tal	Spekulum, instrument för gynekologiska undersökningar 1900-tal.
Spottkopp	Kopp att spotta i för att samla upp bakteriefyllda upphostningar exempelvis tuberkulos.
Sputumprov	Sputumprov - Behållare för tuberkulosprov från de nedre luftvägarna (sputum).
Starroperation	Starroperation - Operationer av gråstarr är en av världens äldsta operationer. Ett starrstick innebär att peta undan den grumlade ögonlinsen med en nål. I mitten av 1700-talet utvecklas metoden och linsen opereras ut. Nu riskerar inte linsen att glida tillbaka och blockera synen igen.
Statens sjuksköterskeskola. Dräkt.	Dräkt.Statens sjuksköterskeskola, 1950-tal.
Stensnitt	Ingrepp för att skära ut urinsten ur urinblåsan. Då det inte finns narkos eller effektiv smärtlindring ska tiden från att snittet läggs tills att stenen är ute vara så kort så möjligt. I bästa fall några minuter. Alla blåsstener skärs inte ut. När det är möjligt krossas stenen med ett instrument som förs in genom urinröret. Ingreppet (litotripsi) innebär färre risker än ett stensnitt men går inte alltid att genomföra.

Stensond	Stensond - Används för att hitta stenen i urinblåsan. Skåran används för att placera kniven i rätt läge.
Stentång	Stentång. Användes för att plocka ut stenbildning i urinblåsan via ett snitt i kroppen.
Stereoskop för 3D-bilder, för undervisning i anatomi	Med hjälp av stereoskopet gick de att se ett djup i de anatomiska bilderna. För undervisning.
Stetoskop	Stetoskop - ett instrument för att fortplanta ljud från ett munstycke till användarens öron. 1819 konstrueras det första enkla stetoskopet. Varianten med byglar för båda öronen konstrueras omkring 1850.
Stetoskop	Stetoskop - Läkaren Folke Malmquists stetoskop användes flitigt vid tiden för det andra världskriget. Många av krigsflyktingarna har tuberkulos.
Stormhatt	"Stormhatt" Potta av hårdgummi använd i isoleringsrum på oroliga avdelningar, de så kallade "stormavdelningarna". 1930-tal.
Strigel, för slipning av knivar	Fram till 1940-talet slipade operationssjuksköterskorna knivar och instrument på operationsavdelningarna.
Stämplor	Olika stämplor från sjukvården för administration och märkning.
Stängsel från Lillhagens sjukhus	Stängslet löpte runt sjukhusområdet, både för att hålla patienterna inne och nyfikna ute. Sektionen av stängslet blev nedmonterat och insamlat av Medicinhistoriska museet 2023.
Svensk sjukskötersketidning (1913)	Svensk sjukskötersketidning (1913)
Syrgasglasögon	Ställning för att ge syrgas.
Sänkställ	Sänkställ - Sänkan mäter hur snabbt de röda blodkropparna sjunker i ett provrör. En tidig metod för att följa en infektion från 1897.
Tandnyckel	Tandnyckel - Tandnyckeln är ett instrument för att dra ut dåliga tänder. En klo längst ut på instrumentet griper tag om tanden. 1800-tal.
Tapetprover	Tapetprover - I början av 1900-talet analyserar apoteket Kronan olika material från göteborgarnas hem. Tapeter, golv och tyger undersöks för att se vilka material som är säkra och vilka som innehåller arsenik. Katalogen med provbitar och analysresultat förenklar arbetet och täcker åren 1907–1938.
Tavla, Skolhemmet Stretered	Tavla, Skolhemmet Stretered. Inlån från Mölnåls museum

Testglasögon, optometri	Testglasögon för att ta fram glasögon eller andra synhjälpmedel.
Tofflor från nattsköterska, insamlade 1959	Arbetskor från sjuksköterskor.
Tonometer, instrument för att mäta ögats spänning eller tryck	Instrument för att mäta ögats spänning eller tryck. En viktig undersökning b.la. för personer med glaukom (grön starr), en sjukdom som kan leda till skador på synnerven.
Tonsillotom, kirurgiskt instrument	Kirurgiskt instrument för borttagande av tonsillerna (halsmandlarna).
Trakealkanyl	Ett rör för att skapa fri luftväg när en öppning skapas till luftröret (trakeotomi). Trakeotomiär ett kirurgiskt ingrepp där en öppning in till luftstrupen görs i halsen för att underlätta andningen.
Transportlåda	Transportlåda för mediciner. Medicinlåda från Uddevalla lasarett, tidigt 1900-tal. För transport av läkemedel från lasarettapoteket till provinsläkare eller barnmorskor ute på öarna i Bohusläns skärgård.
Trepanationslåda 1	Trepanationslåda - Tidigt 1800-tal. Innehåller en borrh av ben och metall och en sågtandad krona.
Trepanationslåda 2	Trepanationslåda - Tidigt 1800-tal. Innehåller knivar, borste, skalpell, trepan (cylinderformad såg), pincett och skarpa hakar för att operera bort en bit av skallbenet på patienten.
Tryckfärg till fotavtryck av nyfödda, en metod som används innan id-band	Identifieringsmetod utvecklad av barnläkaren Emil Jerlov (1891-1976) vid Barnmorskeanstalten i Göteborg.
Tungspatel	Tungspatel - I bruk från mitten av 1800-talet vid undersökningar som rör öron-, näs- och halsjukdomar.
Tvångströja	Tvångströja från Lillhagens sjukhus med snörning i ryggen.

Tvåöring	<p>Tvåöring - "Hundarna släppas varje afton å sinnessjukafdelningen där de enligt uppgift taga i mddeltal 2 á 3 råttor. Hundarna hafa dessutom använts på andra ställen inom inrättningen samt i svingårdarna..." Gibraltar beskrivs till en början som en mönsteranstalt men får snart kritik för hårda regler och militärt styrelsesätt. Anläggningen har även problem med råttor. Ett system införs där intagna belönas med två öre för en infångad råtta. 1913 köps två råtthundar för att ersätta systemet. Även om hundarna fångar råttor tar de inte tillräckligt många och belöningen på två öre per råtta återinförs 1914. "Det har emellertid visat sig att hundarna ensamma ej förmå utrota råttorna. Jag får därför vördsamt anhålla det Nämnden ville besluta att premier á två öre för inom inrättningen infångad råtta..."</p> <p>Ur protokoll för Nämnden för inre vård 1914</p>
Tvättbackar	Tvättbackar från Centraltvätten, Sahlgrenska sjukhuset.
Tygprover	Ingeborg Kastmans tygprover för inredning av sjukhuslokaler.
Uniform, Sahlgrenskasyster 1940-tal	Uniform, Sahlgrenskasyster 1940-tal
Uniform, Sophiasyster 1940-tal	Uniform, Sophiasyster 1940-tal
Uniformstillbehör	Kragar, mössor och andra uniformstillbehör.
Uringlas, filter och rör	Uringlas, filter och rör - Kemiska analyser avslöjar sjukdomar. Socker i urin kan vara tecken på diabetes. Äggvita kan visa på en njursjukdom.
Urinsten	Urinsten - Hovmålaren Pehr Hörbergs urinsten. Utopererad tidigt 1800-tal. Patienten överlever.
Vaccumextraktor	Vaccumextraktor - Tage Malmströms sugklocka. Används vid utdragna förlossningar.
Voltakors	Voltakors - I voltakorset finns metallerna koppar och zink som separeras med ett fuktigt tyg. Den elektriska effekt som uppstår ska skydda mot sjukdomar. Bärs mot huden.

Världens roligaste jobb

Världens roligaste jobb - ”Min mamma, Eva Tomsic, född Larsson, föddes 1937 på Bergsgården i Sollebrunn. Hon började läsa till sjuksköterska vid Sahlgrenska i Göteborg 1957, och tog examen 1960. Dräkten vårdade hon ömt. Mamma älskade att vara sjuksköterska, och provade på många varianter av yrket: Avdelningssköterska på Sahlgrenska, avdelningsföreståndare och kurator på Kungälv lasarett, distriktssköterska i Dalsland samt på vårdcentralen i Nödinge och skolsköterska i Kungälv kommun. ”Världens roligaste jobb”, sade hon ofta.”

Värmefflaskor

Värmefflaskor fylls med varmt vatten och används för att behandla och värma patienter i sängen.

Westrings instrument för starroperation

Instrumenten används för att operera ut ögats lins vid gråstarr. 1800-tal.

Westrings sten- och instrumentsamling

Westrings sten- och instrumentsamling, 1800-tal - Per Christoffer Westring är överläkare på Sahlgrenska sjukhuset 1828–1844. Han är utbildad inom medicin och kirurgi och har specialiserat sig på starr- och urinstensoperationer.

Åderlåttnings- och koppningsinstrument

Åderlåttnings- och koppningsinstrument - Med hjälp av åderlåttningsjärnet eller ådersnäpparen i mässing öppnas en blodåder. Vid koppning läggs snitten i huden och blodet sugts ut med en glasklocka, ett kohorn eller liknande. Föremålen är från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal.

Åderlåttningsbäcken

Åderlåttningsbäcken för att samla upp blod vid en åderlåtning. Ostindiskt porslin. 1700-tal.

Ådersnäppare

Ådersnäppare - Ådersnäpparens fjädermekanism slår ned knivbladet och skär upp blodådern.

Ögonbad

För att skölja irriterade ögon.

Ögoninstrument

Ögoninstrument, tidigt 1800-tal

Överdrag, Skolhemmet Stretered

Kuddöverdrag från Skolhemmet Stretered. Inlån från Mölndals museum.

MEDICIN HISTORISKA museet

Östra Hamngatan 11,
411 10 Göteborg

+46 (0) 31-342 05 30
medicinhistoriska.su@vgregion.se
medicinhistoriska.sahlgrenska.se